

SMITHSONIAN
FEB 03 1993
LIBRARIES

Aantekeningen over Chrysomelidae in Nederland 3 (Coleoptera)

RON BEENEN & JAAP WINKELMAN

BEENEN, R. & J. K. WINKELMAN, 1992. NOTES ON CHRYSOMELIDAE IN THE NETHERLANDS 3 (COLEOPTERA). - *ENT. BER., AMST.* 52 (12): 169-170.

Abstract: The leaf beetles *Oulema duftschmidi* and *Longitarsus reichei* are recorded for The Netherlands for the first time.

R. Beenen, Marsburg 13, 3437 GN Nieuwegein.

J. K. Winkelman, Waverstraat 36-III, 1079 VM Amsterdam.

Inleiding

Wederom kunnen enkele bladkeversoorten nieuw voor de Nederlandse fauna gemeld worden. Als het gevolg van intensief verzamelen, maar vooral door het gebruik van nieuwe determinatieliteratuur, blijken er nog verrassingen te zitten in een goed onderzochte familie als die van de bladkevers.

Oulema duftschmidi (Redtenbacher)

Berti (1989) geeft op grond van uitgebreid onderzoek kenmerken aan, waarmee de soort *Oulema duftschmidi* onderscheiden kan worden van de nauw verwante *Oulema melanopus* (Linnaeus). Bij onderzoek van Nederlands materiaal uit de collecties van de auteurs en uit het Zoölogisch Museum, Amsterdam (ZMA) kon *O. duftschmidi*, naast *O. melanopus*, ook voor onze fauna worden aangetoond. N. Berti bevestigde de determinaties. Uit de volgende provincies is *O. duftschmidi* nu bekend: Friesland, Noord-Holland, Gelderland, Flevoland en Limburg.

Oulema duftschmidi is kleiner en smaller dan *O. melanopus*; de aedeagus is iets meer gebogen, maar vooral de vorm van het flagellum is een uiterst bruikbaar kenmerk voor het onderscheid tussen beide soorten. Het flagellum (ook wel prepenis genoemd) is een scleriet dat zich in de penis bevindt en tijdens de copulatie door het ostium (de apicale opening) naar buiten gestulpt wordt. Door de aedeagus met

Figs. 1-2. Flagella van *Oulema*. 1, *O. duftschmidi*; 2, *O. melanopus* (Schaallijn 0,2 mm).

behulp van kruidnagelolie op te helderen wordt het flagellum zichtbaar. De methode is nogal bewerkelijk (vide Mohr, 1985: 231). Het is eenvoudiger om met behulp van een fijn naaldje het flagellum door het ostium naar buiten te trekken. Figuur 1 en 2 geven de op deze wijze uitgerepareerde delen weer. Het flagellum van *O. duftschmidi* is lang en dun; bij

O. melanopus is het flagellum veel breder. De top van het flagellum is bij *O. duftschmidi* spits en bij *O. melanopus* afgeknot. Doordat de top van het flagellum bij *O. melanopus* niet erg sterk gechitiniseerd is, kan het uiteinde iets inschrompelen. De verschillen zijn echter altijd duidelijk. Voor een uitgebreide beschrijving van de overige verschillen tussen beide soorten, zoals de verschillen in de vrouwelijke geslachtsorganen, wordt verwezen naar de publikatie van Berti (1989).

De biologie van *O. duftschmidi* is nog onbekend, maar komt waarschijnlijk overeen met die van *O. melanopus*. Die soort komt algemeen voor op verschillende grassen (Gramineae) met een voorkeur voor gerst (*Hordeum*) en haver (*Avena*) (Hodson, 1929).

Oulema duftschmidi is bekend uit vrijwel geheel Europa (met uitzondering van het noorden) en het kustgebied van Noord-Afrika (Berti, 1989).

Longitarsus reichei (Allard)

Op 10 september 1986 werd één exemplaar van een onbekende *Longitarsus*-soort gesleept van de begroeiing in een berm te Nieuwegein-Galecop (leg. en coll. R. Beenen). Het dier werd voorgelegd aan de Alticinen-specialist M. Döberl, die het determineerde als *L. reichei* (Allard). Deze soort is nog niet eerder uit Nederland gemeld.

Longitarsus reichei vertoont grote gelijkenis met de in Nederland algemene soort *L. pratensis* (Panzer). Voor een juiste determinatie is de tabel van Kevan (1967) het meest geschikt. Het is raadzaam de uitstekende beschrijvingen en afbeeldingen in de publikaties van Döberl (1987) en Leonardi & Doguet (1990) bij de determinatie te betrekken. Vanwege de grote gelijkenis van *L. reichei* met *L. pratensis*, en het ontbreken van *L. reichei* in de veel gebruikte tabel van Mohr (1966), is het aan te bevelen collectiemateriaal van *L. pratensis* te controleren.

Voor deze polyfage soort zijn de volgende voedselplanten opgegeven: stinkende ballote (*Ballota nigra* L.), gewone brunel (*Prunella vulgaris* L.), zeeveegbree (*Plantago maritima*

L.), smalle weegbree (*P. lanceolata* L.), grote weegbree (*P. major* L.) en zulte (*Aster tripolium* L.) (Allen, 1967; Döberl, 1987; Hansen, 1988; Read, 1988; Leonardi & Doguet, 1990). Van deze planten komen gewone brunel, smalle weegbree en grote weegbree op de vindplaats in Nieuwegein voor.

Longitarsus reichei is bekend uit Zweden, Denemarken, Groot-Brittannië, Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië, Tsjecho-Slowakije, Hongarije, Bulgarije, de Kaukasus en Iran (Lundberg, 1986; Döberl, 1987; Mahler, 1987; Leonardi & Doguet, 1990).

Dankwoord

Wij willen Mlle N. Berti (Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris, Frankrijk) en M. Döberl (Abensberg, Duitsland) bedanken voor hun hulp bij de determinaties. Voor het beschikbaar stellen van materiaal danken wij B. Brugge (Zoölogisch Museum, Amsterdam).

Literatuur

- ALLEN, A. A., 1967. Notes on *Longitarsus reichei* Allard, etc., with special reference to foodplants. – *Entomologist's mon. Mag.* 103: 154-155.
- BERTI, N., 1989. Contribution à la Faune de France. L'identité d'*Oulema melanopus* (L.). – *Bull. Soc. ent. Fr.* 94: 47-57.
- DÖBERL, M., 1987. Beitrag zur Kenntnis einiger westpalaäarktischer Alticinen. – *Ent. Bl. Biol. Syst. Käfer* 83: 115-131.
- HANSEN, M., 1988. Syvende tillæg til Fortegnelse over Danmarks biller. – *Ent. Meddr.* 56: 131-162.
- HODSON, W. E. H., 1929. The bionomics of *Lema melanopa* L. in Great Britain. – *Bull. ent. Res.* 20: 5-14.
- KEVAN, D. K., 1967. The British species of the genus *Longitarsus* Latreille. – *Entomologist's mon. Mag.* 103: 83-111.
- LEONARDI, C. & S. DOGUET, 1990. Studio critico sui *Longitarsus* del gruppo *pratensis* (Panzer). – *Atti Soc. Ital. Sci. Nat. Mus. Civ. Stor. Natur. Milano* 131: 13-74.
- LUNDBERG, B., 1986. *Catalogus Coleopterorum Sueciae*: 1-302. Entomologiska Föreningen i Stockholm & Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- MAHLER, V., 1987. Sjette tillæg til Fortegnelse over Danmarks biller. – *Ent. Meddr.* 54: 181-235.
- MOHR, K. H., 1966. Familie: Chrysomelidae. – *Käfer Mitteleur.* 9: 95-299.
- MOHR, K. H., 1985. Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – Chrysomelidae: Donaciinae, Orsodacninae, Criocerinae, Clythrinae. – *Beitr. Ent., Berlin* 35: 219-262.
- READ, R. W. J., 1988. Records of local and uncommon Chrysomelidae from Cumbria. – *Entomologist's Record* 100: 99-101.

Geaccepteerd 6.vii.1992.